

Školsko natjecanje iz povijesti

22. siječnja 2025.

drugi (II.) razred – 4. skupina

zaporka

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova

/ 76

Upute natjecateljima

1. **Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
2. Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
4. Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
5. Pažljivo pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
6. Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
7. Ispit piši isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
8. Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2021./2022.
9. **Koristi se listom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
10. Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Školskoga povjerenstva.

Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na natjecanju!

Školsko povjerenstvo:

1. _____
(predsjednik Školskoga povjerenstva)
2. _____
(član Školskoga povjerenstva)
3. _____
(član Školskoga povjerenstva)

1. Pozorno pročitaj povijesni izvor i odgovori na postavljena pitanja.

„Onaj tko bi, potaknut đavolskom zamisli, podmetnuo požar u gradu, neka se spali na lomaču.” (Odredba iz 1322. godine Statuta Šibenik)

4	
---	--

a) Kakva je kazna predviđena za podmetače požara?

b) Zašto su stanovnici srednjovjekovnih gradova strahovali od požara?

c) Koji su loši životni uvjeti mučili stanovnike srednjovjekovnih gradova?

d) Navedi najmanje još dva područja koja su svojim propisima uređivali gradski statuti.

2. U sljedećemu zadatku poveži osobu s područjem u kojemu je dala doprinos. Napiši slovo iz lijevoga stupca na odgovarajuću praznu crtu u desnome stupcu.

4	
---	--

a) Ibn Sina _____ strojarstvo

b) Al-Razi _____ filozofija

c) Al-Khwarizmi _____ matematika

d) Al-Jazari _____ farmakologija

3. Koji niz određuje točan kronološki slijed događaja iz arapske povijesti. Zaokruži točan odgovor.

- a) hidžra → Bitka kod Poitiersa → opsada Carigrada → osvajanje Mezopotamije
- b) Bitka kod Poitiersa → hidžra → opsada Carigrada → osvajanje Mezopotamije
- c) opsada Carigrada → Bitka kod Poitiersa → osvajanje Mezopotamije → hidžra
- d) hidžra → osvajanje Mezopotamije → opsada Carigrada → Bitka kod Poitiersa

1	
---	--

4. U zadatku su navedene četiri tvrdnje od kojih su dvije točne. Pročitaj tvrdnje i zaokruži slovo ispred onih koje smatraš točnim.

- a) U srednjemu vijeku više je ljudi živjelo u gradu nego na selu.
- b) Domaće životinje uzgajane su na selu, dok ih u gradovima nije bilo.
- c) Središnja građevina i grada i sela bila je crkva.
- d) Pijenje vode često se izbjegavalo i na selu i u gradu jer se smatralo da je štetna za zdravlje.

2	
---	--

5. Pažljivo prouči slikovni izvor te odgovori na sljedeća tri (3) pitanja.

3	
---	--

- a) Što prikazuje slika?

- b) Zašto je ona važna za hrvatski prostor?

- c) Koju su navigacijsku, geografsku i astronomsku napravu usavršili arapski astronomi u zvjezdarnici u Bagdadu?

6. Na temelju slijepe karte iz povijesti Arapa riješi sljedeće zadatke.

A. Upiši na slijepu kartu slova kojima su označeni pojmovi i lokaliteti važni za arapsku povijest.

- a) Medina i Meka: mjesta koja su povezana s Muhamedovim životom i početkom islama
- b) Bagdad: središte Abasidskoga kalifata
- c) Damask: glavni grad Umajjidskoga kalifata
- d) Jeruzalem: važno religijsko i strateško središte
- e) Kordoba: centar islamske Španjolske (Al-Andalus)

B. Upiši na slijepu kartu slova kojima su označene bitke važne za arapska osvajanja.

- f) opsada Konstantinopola/Carigrada (717. – 718.): pokušaj osvajanja Bizanta
- g) Bitka kod Poitiersa (732.): zaustavljanje arapskoga napredovanja u Europu

5	
---	--

2	
---	--

7. Zašto se život u Europi promijenio od 1000. godine? Zaokruži dva točna odgovora.

- a) napredak u poljoprivrednoj tehnologiji
- b) pojava „maloga ledenog doba“
- c) urbanizacija
- d) epidemija kuge
- e) pojava feudalizma

2	
---	--

8. Spoji pojmove iz povijesti gradova s njihovim objašnjenjem upisivanjem rednoga boja na pripadajuću crtu ispred odgovarajućega objašnjenja.

1. Burg	_____ a) manje urbano središte obrta i trgovine
2. Podgrađe	_____ b) naselje obrtnika koji grade, opremaju i održavaju utvrde
3. Komuna	_____ c) zamak, feudalni grad tvrđava
4. Trgovište	_____ d) grad sa samoupravom

4	
---	--

9. Prouči ilustraciju iz Toggenburgove Biblije (1411.) te odgovori na pitanja.

4	
---	--

- a) Koju srednjovjekovnu bolest prikazuje priložena ilustracija?

- b) Po čemu se to može zaključiti?

- c) Što radi osoba u pozadini slike?

- d) Kako su se flagelanti borili protiv te bolesti?

10. Pozorno pročitaj povijesni izvor i odgovori na postavljena pitanja.

2

Prvo, majstori i pomoćnici se ne trebaju nikada zajedno povezivati, ujedinjavati ili miješati, ne trebaju stvarati saveze, ne trebaju se međusobno pridržavati naredbe ili zabrane bez dopuštenja i odobrenja majstora i vijeća onoga grada u kome tada stanuju. A onda moraju svi pomoćnici, koji služe, bilo da služe plemićima, kalfama ili građanima, koji stanuju u gradu, nad kojima se zapovijeda, a također i svi zanatlijski pomoćnici, koji služe u gradu, svečano obećati i zakleti se, da će se pokoravati gradonačelnicima i vijeću istih gradova, da će se podvrgnuti njihovom sudu, i da neće nigdje na drugom mjestu tražiti pravo. A koji se kalfa suprotstavi ovom propisanom uputstvu, točki ili članu, i neće živjeti po toj zapovijesti, toga svi drugi majstori u tome krugu ne smiju uzeti za kalfu, kad se ovo objavi, niti ga primiti u kuću ili dvorište, a ako se neki majstor protiv toga ogriješi, taj će platiti četiri guldena kazne. A ako neki kalfa bude drzak, pa ne bude htio činiti što je ovdje propisano, taj nikad više ne smije služiti u Strasburgu bez dozvole majstora i vijeća. Osim toga, kalfinski pravilnik dobio je još sljedeće četiri točke... (Iz Salzburškog kalfinskog pravilnika, 1465.)

a) Tko daje odobrenje kalfi za rad?

b) Kakve su kazne za nepoštivanje odredaba pravilnika?

11. Pažljivo prouči ilustraciju iz 14. stoljeća te odgovori na pitanja.

2

a) Koje oruđe prepoznaješ na slici?

b) Kako je prikazana aktivnost utjecala na napredak poljoprivrede u srednjem vijeku?

12. Pažljivo prouči zemljovid trgovačkih putova te odgovori na pitanja.

a) Zaokruži na zemljovidu ime grada predvodnika Hanze.

1	
---	--

b) Na kojim je morima Hanza ostvarila trgovački monopol?

1	
---	--

c) Koja je talijanska država predstavljala konkurenciju Veneciji u sredozemnoj trgovini?

1	
---	--

d) Gdje se nalazilo najviše sajmišnih središta?

1	
---	--

13. Nastavi postavljeni uzročno-posljedični niz tako da u naznačeni prostor upišeš naziv novoga zanimanja koje se pojavilo u razvijenome srednjem vijeku.

1	
---	--

RAZVOJ TRGOVINE I OBRTA → SAJMOVI → KOVANJE NOVCA → RAZVOJ NOVČARSTVA →

14. Pročitaj sljedeći tekst, prouči priloženi slikovni prilog te odgovori na pitanja.

Oprema trgovca u srednjemu i novome vijeku bila je predmet rasprave i srednjovjekovnih teoretičara trgovine. Benedikt Kotruljević u 15. st. napisao je: *Uživaj u tome da budeš odjeven čisto i pristojno, jer zaista dvije izvanjske stvari otkrivaju nutrinu duše, prema riječima Seneke koji je kazao: "Po vanjštini se pozna nutarnjost, tj. po odijevanju i građi. (...) Odobravam dug plašt koji ne prelazi mjeru tj. do pola noge, a donja haljina neka bude vješto skrojena da okrajci ne budu teški ni nezgodni, tako da ti gospodariš odijelo, a ne ono tobom. Hvalim boje crnu, ljubičastu i kestenjastu, sapete čarape i cipele bez resa. Gdje je običaj da se pokriva kapa, pazi na svoje zdravlje..."*

A. Zaokruži koje boje odjeće Benedikt Kotruljević preporučuje trgovcima za nošenje?

- a) bijela, crvena i plava
- b) crna, ljubičasta i kestenjasta
- c) zelena, žuta i smeđa
- d) zlatna, srebrna i bijela

1	
---	--

B. Poveži sljedeće pojmove s njihovim opisima:

3	
---	--

1. plašt

2. donja haljina

3. cipele

_____ a) Treba biti vješto skrojena tako da se izbjegne težina i nezgodni okrajci.

_____ b) Ne smije prelaziti mjeru i treba dosezati do pola noge.

_____ c) Preporučuju se bez resa za uredan izgled.

C. Zaokruži koja je, prema Benediktu Kotruljeviću i Seneki, glavna svrha urednoga odijevanja trgovca?

1	
---	--

- a) pokazivanje bogatstva
- b) očuvanje zdravlja i otkrivanje unutrašnje duše
- c) slijedenje modne tradicije
- d) umanjeње troškova

15. **Zaokruži četiri tvrdnje koje se odnose na arapski doprinos razvoju znanstvene misli i ideja.**

4	
---	--

- a) Islam je bio otvoren mnogim kulturnim utjecajima, pa je i arapska kultura bila prožeta dosezima pokorenih naroda.
- b) Bavljenje znanošću poticao je i islamski vjerski nauk.
- c) Među Maurima u Cordobi obrazovanje je stjecao i Herman Dalmatin, učenjak iz Istre, koji je znanost zadužio prevođenjem djela s latinskoga na arapski jezik.
- d) Brojevi koje nazivamo arapskima zapravo su došli iz Kine, a u arapski su ih svijet zajedno s upotrebom nule dopremili trgovci.
- e) Temeljno obilježje islamske filozofije bilo je spajanje elemenata aristotelizma i platonizma s islamskim vjerskim predodžbama.
- f) Arapska kirurgija u srednjemu je vijeku bila na osobito dobrome glasu.

16. **U srednjemu vijeku trgovalo se različitim proizvodima. Razvrstajte navedene proizvode.**

4	
---	--

papar pamuk vino šećer drago kamenje vunena roba metalna roba sapun

iz Europe prema Aziji

iz Azije prema Europi

17. Odgovori na sljedeća pitanja povezana uz uspon gradskih naselja u srednjemu vijeku.

- A. Zaokruži koji je bio jedan od najvećih problema s kojim su se suočavali europski gradovi početkom novoga vijeka?

- a) nedostatak pitke vode
b) prenapučenost i nečistoća ulica
c) nedostatak trgovina i obrta
d) nedovoljno političke moći

1	
---	--

- B. Zbog čega se gradski prostor srednjovjekovnih gradova nije mogao širiti?

Gradski prostor nije se mogao širiti zbog _____, što je dovelo do građenja višekatnica, poput onih u Parizu, koje su bile više od 15 metara.

1	
---	--

- C. Zaokruži je li sljedeća tvrdnja točna ili netočna.

1	
---	--

Nizozemski gradovi početkom ranoga novog vijeka imali su popločene ulice i bili su uzor čistoće u Europi. **T** **N**

18. Odgovori na sljedeća pitanja povezana uz povijest talijanskih gradova.

- A. Koji su talijanski gradovi počeli trgovati s islamskim svijetom od 9. stoljeća?

- a) Rim, Firenca, Palermo, Amalfi
b) Venecija, Amalfi, Genova, Pisa
c) Bologna, Verona, Siena, Pisa

1	
---	--

- B. Tko je dobio trgovačke povlastice bizantskih careva?

Nakon propasti Latinskoga Carstva trgovačke je povlastice od bizantskih careva dobila _____, što je dovelo do sukoba s Venecijom.

1	
---	--

19. Zaokruži točne odgovore u svezi s povijesti trgovine i komunikacija.

A. Koja se roba najviše dopremala iz slavenskoga zaleđa u Dubrovnik?

- a) mirodije, koralji, staklo
- b) srebro, olovo, vosak
- c) pamuk, ogledala, luksuzne tkanine
- d) vino, ulje, šećer

1	
---	--

B. Koji je značaj Puta svile u svjetskoj trgovini?

- a) povezivanje slavenskoga zaleđa s Dubrovnikom
- b) monopol Venecije u mediteranskoj trgovini
- c) povezivanje Azije s Europom, razmjena robe, ideja i religija
- d) trgovinski ugovori Dubrovnika sa stranim gradovima

1	
---	--

20. Pozorno pročitaj povijesni izvor i odgovori na postavljena pitanja.

Svaki naš kmet mora davati tri dara: prvi o Božiću, i to tri dobra hljeba, nazvana „bez mane“, i jednog kopuna, a onaj koji zakolje svinju bez slanine, jednu plečku, pučki zvanu „seldor“; drugi dar o Uskrsu: tri hljeba i dvanaest jaja, a tko nema jaja, jedan sir. Kao treći dan dužni su davati jedno pile i tri hljeba... Svaki naš kmet mora nam svake godine s jednoga selišta davati vjedro pšenice i dva vjedra zobi... osim toga dužni su svakim plugom uzorati i izbranati tri nadnice ili tri jutra zemlje... Zatim svi naši kmetovi s jednog dima dužni su skupno i zajednički požeti i skupiti naše usjeve... (Dužnosti kmetova pavlinskoga samostana Streza u Slavoniji 1477.godine)

a) Koliko su puta godišnje kmetovi imali obvezu davanja u naturi?

3	
---	--

b) Na koje se obveze odnosila radna renta?

c) Što je selište?

21. S pomoću zemljovida riješi sljedeća pitanja povezana uz trgovačke gradove i trgovačke putove.

6

- Upiši na zemljovidu broj 1 uz oznaku grada u kojemu se nalazila najveća europska luka u srednjemu vijeku.
- Upiši na zemljovidu broj 2 uz oznaku grada koji je bio prijestolnica Bizantskoga Carstva i jedna od najvažnijih luka za trgovinu Europe s istokom.
- Upiši na zemljovidu broj 3 uz oznaku grada koji je bio jedna od najvažnijih luka u srednjemu vijeku na istočnoj obali Jadrana, poznat po trgovini sa slavenskim zaleđem i Sredozemljem.
- Upiši na zemljovidu broj 4 uz oznake gradova najmanje **dvaju** važnih novčarskih središta u Italiji tijekom srednjega vijeka poznata po razvoju bankarstva i trgovine.
- Ucrtaj na zemljovidu trgovački put od Carigrada/Konstantinopola do Venecije.

22. Poveži sljedeće pojmove i njihova objašnjenja povezana uz razvoj srednjovjekovnoga bankarstva i trgovine u Italiji.

3	
---	--

1. lihvari	_____ a) Upravljaју mrežom filijala i velikim financijskim pothvatima širom Europe.
2. mjenjači novca	_____ b) Posuđuju male iznose novca uz kamate, najčešće za osnovne životne potrebe.
3. veliki trgovci
bankari	_____ c) Bave se mijenjanjem novca, kreditima i trgovinom plemenitim kovinama.

23. Prouči sljedeći tekst koji govori o tehnologiji proizvodnje i branja soli u solani u Stonu te zaokruži točne odgovore na postavljena pitanja.

Tradicija branja soli se prenosi već 4 tisuće godina i od tada do današnjih dana sol se u njoj proizvodi na isti način jedino uz pomoć mora, sunca i vjetra. U solani je 58 bazena koji su podijeljeni u pet skupina jer cijeli proces treba proći pet faza a traje jedan do dva mjeseca, ovisno o vremenu. (Sol se dobiva postupkom isparavanja morske soli, jedan od najunosnijih proizvoda kojima su trgovali Dubrovčani bila je sol, koju su dubrovački trgovci prevozili u zaleđe vode u velikim plitkim bazenima solane, a sezona berbe i proizvodnje soli traje u ljetnim mjesecima, točnije od travnja pa sve do listopada. Kako je sol u ovom području od davnina bila posebna značajna grana privređivanja i egzistencije tako je u doba Dubrovačke Republike u vrijeme prikupljanja i skladištenja soli bilo angažirano cjelokupno stanovništvo Stona i okolice koje je bilo radno sposobno.

2	
---	--

A. Koji su prirodni čimbenici ključni za proizvodnju soli u stonskoj solani?

- a) kiša, vjetar i sunce
- b) more, sunce i vjetar
- c) voda, pijesak i sunce

B. Koliko faza uključuje proces proizvodnje soli?

- a) dvije
- b) tri
- c) pet

24. Koja od sljedećih tvrdnja najbolje opisuje ulogu Povelje bana Kulina iz 1189. godine?

- a) potvrđivala je Dubrovčanima slobodu trgovine u bosanskim lukama bez ograničenja
- b) oslobađala je dubrovačke trgovce od svih poreza na trgovinu u Bosni
- c) omogućavala je Dubrovčanima slobodno trgovanje samo s talijanskim gradovima
- d) jamčila je Dubrovčanima slobodnu trgovinu, ali uz plaćanje posebnih dažbina

1	
---	--

25. Koji je prvi trgovački ugovor koji su Dubrovčani sklopili s talijanskim gradom?

- a) ugovor s Pisom – 1169. godine
- b) ugovor s Molfetteom – 1148. godine
- c) ugovor s Kačićima – 1190. godine
- d) ugovor s Kulinom – 1189. godine

1	
---	--